

UCHWAŁA

Dnia 17 listopada 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSA Barbara Trębska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Adama K.
przeciwko Związkowi Piłki Nożnej w K.
o ochronę dóbr osobistych i zapłatę,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 17 listopada 2009 r.,
zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Apelacyjny
postanowieniem z dnia 7 lipca 2009 r.,

„Czy w razie dochodzenia w ramach ochrony dóbr osobistych roszczenia niemajątkowego i majątkowego - pieniężnego (tj. zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny) należna opłata sądowa od pozwu składa się tylko ze stałej opłaty (o której mowa w art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych zwanej dalej UKSC), czy także z opłaty stosunkowej obliczonej od wysokości dochodzonego roszczenia majątkowego - pieniężnego (art. 13 UKSC)?”

podjął uchwałę:

Opłatę stałą przewidzianą w art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) pobiera się od pozwu o ochronę dóbr osobistych w części dotyczącej roszczeń niemajątkowych.

Uzasadnienie

Zarządzeniem z dnia 13 maja 2009 r. przewodniczący posiedzenia - Sądu Okręgowego w K. na podstawie art. 130² § 1 k.p.c. zwrócił pozew o ochronę dóbr osobistych i zapłatę w części obejmującej roszczenie majątkowe o zasądzenie wskazanej kwoty na cel społeczny, z uwagi na fakt, że od pozwu uiszczono jedynie stałą opłatę sądową w kwocie 600 zł, którą przewodniczący potraktował jako opłatę od roszczenia niemajątkowego.

Rozpoznając zażalenie powoda od powyższego orzeczenia, Sąd Apelacyjny z uwagi na niejednolite stanowisko prezentowane w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego odnośnie do stosowania art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c., powziął wątpliwość co do zasad opłacania pozwu o ochronę dóbr osobistych obejmującego zarówno roszczenie niemajątkowe jak i majątkowe. Wątpliwość tę wyraził w zagadnieniu prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.; dalej – „u.k.s.c.”) wynika, że w sprawach o ochronę dóbr osobistych opłata jest stała i wynosi 600 zł. Przepis ten, w zestawieniu z art. 12 u.k.s.c., zgodnie z którym opłatę stałą pobiera się w sprawach o prawa niemajątkowe oraz we wskazanych w ustawie niektórych sprawach o prawa majątkowe, budzi w orzecznictwie poważne wątpliwości. U ich podstaw leży niekwestionowane stwierdzenie, że przez sprawy o ochronę dóbr osobistych rozumie się nie tylko sprawy, w których dochodzone są roszczenia określone w art. 24 § 1 k.c. mające charakter niemajątkowy, ale także sprawy służące ochronie dóbr osobistych o charakterze majątkowym (art. 445 § 1 i art. 448 k.c.), w których powód dochodzi zasądzenia na swoją rzecz lub na wskazany cel społeczny określonej kwoty pieniężnej, przy czym te odmienne co do charakteru roszczenia mogą być dochodzone jednym pozwem lub oddzielnie. Przepis art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. nie rozstrzyga wprost zagadnienia, którego z wymienionych znaczeń zwrotu „sprawy o ochronę dóbr osobistych” unormowanie w nim zawarte dotyczy. Dotychczasowe stanowisko Sądu Najwyższego podejmującego to zagadnienie, a sprowadzające się do

odpowiedzi na pytanie, czy w sprawach o ochronę dóbr osobistych pobiera się opłatę stałą określoną w art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. bez względu na charakter zgłoszonych w niej roszczeń (majątkowych i niemajątkowych), czy też opłata stała dotyczy jedynie roszczeń o charakterze niemajątkowym, nie było - jak trafnie wskazał Sąd Apelacyjny - jednolite. W niepublikowanych postanowieniach z 10 listopada 2006 r., I CZ 62/06, z dnia 22 czerwca 2007 r., V CZ 59/07 oraz z dnia 4 października 2007 r., V CZ 79/07, wyrażony został pogląd, że stosownie do art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. opłata stała pobierana jest od każdego pozwu o ochronę dóbr osobistych niezależnie od charakteru dochodzonych w nim roszczeń. W orzeczeniach tych Sąd Najwyższy odwołał się do wykładni językowej i systemowej, wskazując, że ustawodawca w omawianym przepisie nie rozróżnił roszczeń w sprawie o ochronę dóbr osobistych pod względem ich majątkowego bądź niemajątkowego charakteru, w przeciwieństwie do porównywalnych sytuacji występujących w sprawach o ochronę praw autorskich i patentowych, w stosunku do których w art. 26 ust. 1 pkt 4 i 5 u.k.s.c. jasno wskazał, iż w sprawach tych opłatę stałą pobiera się wyłącznie od roszczeń o ochronę praw niemajątkowych. W powołanych postanowieniach Sąd Najwyższy wskazując nadto na art. 12 i art.13 oraz art. 68 i art. 69 u.k.s.c. doszedł do wniosku, że nie ma podstaw do zrównania sprawy o prawa majątkowe z roszczeniem majątkowym oraz że redakcja art. 26 nie jest przypadkowa i użyte w nim określenia przedmiotu sprawy wskazują, iż charakter roszczenia nie stanowi kryterium kwalifikacji sprawy pod kątem rodzaju opłat, co w rezultacie pozwala stwierdzić, że niezależnie od tego co jest przedmiotem roszczeń w sprawie o ochronę dóbr osobistych, pobierana jest tylko opłata stała w kwocie 600 zł.

Odmienny pogląd, że art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. ma zastosowanie jedynie do niemajątkowych roszczeń o ochronę dóbr osobistych, Sąd Najwyższy wyraził w postanowieniach z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZ 94/06 (OSNC-ZD 2008/1/12), z dnia 8 marca 2007 r., III CZ 12/07 (OSNC 2008/2/26), w postanowieniach niepublikowanych z dnia 27 czerwca 2008 r., V CSK 100/08, z dnia 12 lipca 2006 r., V CZ 54/06, z dnia 17 grudnia 2008 r., I CZ 107/08, z dnia 29 stycznia 2008 r., IV CZ 7/08, z dnia 3 września 2008 r., I CZ

44/09, w motywach uchwały z dnia 22 sierpnia 2007 r. III CZP 77/07 (OSNC 2008/10/109), oraz w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2009 r. w sprawie III CZP 54/09 (niepubl.). W tej ostatniej uchwale, podjętej w składzie powiększonym, Sąd Najwyższy, podtrzymując wykładnię zaprezentowaną w wymienionych orzeczeniach, stwierdził, że opłatę stałą przewidzianą w art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. pobiera się od pozwu o ochronę dóbr osobistych w części dotyczącej wyłącznie roszczeń niemajątkowych. Sąd Najwyższy wskazał, że kontekst językowy art. 26 ust. 1 pkt 4 i 5 u.k.s.c. nie może jednoznacznie – za pomocą reguł wykładni - *a contrario* - prowadzić do wniosku, iż wobec innej redakcji art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c., od pozwu o ochronę dóbr osobistych pobiera się opłatę stałą niezależnie od zgłoszonych w nim roszczeń. Stanowisko to skład orzekający podziela.

Przy wykładni art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. należy uwzględnić zasadnicze kryterium wyznaczające rodzaj pobieranej opłaty, którym w myśl art. 12 i 13 u.k.s.c. jest charakter sprawy - o prawa majątkowe lub o prawa niemajątkowe. Opłata stała pobierana jest w sprawie o prawa niemajątkowe, a w sprawie o prawa majątkowe, tylko wówczas, gdy ustawa tak wskazuje (art. 12 u.k.s.c.). W sprawie, w której zgłoszono roszczenie majątkowe, pobierana jest opłata stosunkowa ustalana w oparciu o wartość przedmiotu sporu (art. 13 u.k.s.c.). Rozstrzygając o majątkowym bądź niemajątkowym charakterze sprawy na potrzeby określenia opłat sądowych, należy kierować się tym, czy dochodzone prawa są bezpośrednio uwarunkowane interesami ekonomicznymi podmiotu uprawnionego, a nie niemajątkowym bądź majątkowym charakterem chronionego przez te roszczenia prawa podmiotowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2007 r., III CZ 12/07, OSNC 2008/2/26). W myśl tej zasady, za sprawę o charakterze majątkowym w rozumieniu art. 13 u.k.s.c. należy uznać sprawę, której przedmiotem jest żądanie majątkowe, a więc której pozytywne rozstrzygnięcie przedstawia dla powoda wartość majątkową. Taki charakter ma niewątpliwie sprawa, w której powód na podstawie art. 445 § 1 lub art. 448 k.c.

dochodzi zasądzenia na jego rzecz zadośćuczynienia lub na wskazany cel społeczny określonej kwoty pieniężnej, nawet jeżeli obok tego roszczenia zgłasza na podstawie art. 24 § 1 k.c. żądanie niemajątkowe. W tej sytuacji pozew o ochronę dóbr osobistych obejmujący roszczenia o charakterze majątkowym i niemajątkowym podlega zarówno opłacie stałej (na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. od żądania niemajątkowego), jak i opłacie stosunkowej (na podstawie art. 13 u.k.s.c. od żądania zasądzenia zadośćuczynienia lub kwoty pieniężnej na cel społeczny). Trzeba wskazać, że w dotychczasowej praktyce nie budziło wątpliwości, iż roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne za naruszenie dóbr osobistych dochodzone w odrębnej sprawie podlega opłacie stosunkowej i że przepis art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. nie ma w tym wypadku zastosowania. Brak argumentów dla stanowiska, że praktyka ta była błędna albo że sama kumulacja w jednym pozwie o ochronę dóbr osobistych roszczenia niemajątkowego i majątkowego prowadzi do zmiany zasad uiszczania opłat sądowych od roszczeń, które są dochodzone rozłącznie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2007 r., III CZP 77/07, OSNC 2008/10/109)

Biorąc to pod uwagę, należy za poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w uchwale z dnia 16 października 2009 r. przyjąć, że uwzględnienie przy odczytywaniu treści normatywnej art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. zapatrywania, iż roszczenie o zasądzenie kwoty pieniężnej na podstawie art. 445 § 1 i art. 448 k.c. ma charakter sprawy o prawa majątkowe w rozumieniu art. 13 u.k.s.c., nie pozwala zasadnie twierdzić, że przepis ten oparty został na konstrukcji jednej stałej opłaty od pozwu o ochronę dóbr osobistych bez względu na charakter zgłoszonych roszczeń. Odmienna wykładnia pociągałaby za sobą niespójność kontekstu językowego wyrażonej w nim normy, wynikającego zarówno z treści przepisów sąsiednich, jak i przepisów statuujących ogólne zasady określania rodzaju pobieranych opłat sądowych.

Z tych przyczyn, Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione mu zagadnienie prawne jak w uchwale (art. 390 § 1 k.p.c.).